

## RECORREGUTS VITALS I PRÀCTIQUES CORPORALS



**Laura Porzio**  
Institució Milà i Fontanals-CSIC  
BARCELONA — CATALUNYA

**L'AUTORA**  
Laura Porzio és doctora en Antropologia Social per la Universitat Rovira i Virgili.  
És coordinadora i investigadora d'Hebe, un grup de recerca en estudis de joventut, cultures i migracions.

# Pensar el cos i practicar el cos

Construir una identitat pròpia a partir del cos  
i de les experiències vitals

FOTO: JORDI PLAY



En aquest treball teòric, metodològic i etnogràfic profund i intens, a través del relat biogràfic de l'Anna, *skinhead girl* antifeixista catalana, reflexionarem sobre els usos i significats del tatuatge com a pràctica corporal urbana i sobre la seva relació amb les experiències biogràfiques d'aquesta noia en el si d'identitats corporals individuals i col·lectives.

*In this intense, in-depth, theoretical, methodological and ethnographic study based on the story of the life of Anna, a Catalan anti-fascist skinhead girl, we reflect on the uses and meanings of tattooing as an urban bodily practice and its relation to her biographical experiences within individual and collective bodily identities.*

Els recorreguts vitals estan submergits en pràctiques corporals viscudes de manera conscient, és a dir, com a elecció, o de manera inconscient, ja que es troben *incorporades*<sup>(1)</sup> als *habitus* de cadascú (Bourdieu, 1972). Reconstruir la història de vida d'una noia que pensa i practica el seu cos en el si dels *skinheads* antifeixistes és interessant per reflexionar sobre els itineraris biogràfics que van portar l'Anna a ser una *skineta*, però al mateix temps ens permet reflexio-

nar sobre la mateixa cultura juvenil, els seus significats i les seves pràctiques corporals. A les següents pàgines presento, per tant, l'itinerari corporal de l'Anna a través d'un diàleg construït entre el propi relat de la protagonista i la seva interpretació. Els itineraris corporals conformen una proposta teòrica i metodològica, en el si dels estudis del cos, que va ser central en el desenvolupament de la meua tesi doctoral i que recupero des dels treballs de la Mari Luz Esteban (2004; 2008) que els defineix com: *procesos vitales individuales pero que nos remiten*

*siempre a un colectivo, que ocurren dentro de estructuras sociales concretas y en los que damos toda la centralidad a las acciones sociales de los sujetos, entendidas éstas como prácticas corporales. El cuerpo es así entendido como el lugar de la vivencia, el deseo, la reflexión, la resistencia, la contestación y el cambio social, en diferentes encrucijadas económicas, políticas, sexuales, estéticas e intelectuales. Itinerarios que deben abarcar un periodo de tiempo lo suficientemente amplio para que pueda observarse la diversidad de vivencias y contextos, así como evidenciar los cambios.* (Esteban, 2004: 54.)

### (1)

El concepte d'*embodiment* (Csordas, 1990; 1994), en la teoria social del cos, és fonamental a l'hora de tornar centralitat a aquest últim com a subjecte actiu i creatiu. El concepte d'*embodiment* permet desplaçar l'atenció sobre totes aquelles pràctiques (visibles i no visibles, conscients i inconscients, actives i passives, etc.) que es troben *in-corporades* (Porzio, 2009), *en-carnades* (Selgas, 1994; Esteban, 2004) en la pròpia biografia.

Deixem la paraula a l'Anna per descriure, pensar i reflexionar sobre algunes pràctiques urbanes contemporànies.

«Va ser des dels 12 fins als 15 que anava de rapera i va ser pel meu germà! El meu germà ja anava per Alfons X i tot això. El meu germà gran, quant a música, li agradava també el rap, *bueno* sempre de tota la vida, rap i tota la música negra en general i jo suposo que arriba fins a tu, no? Des del germà gran ha passat pel mitjà i arriba fins a tu. Allà eren les tardes, totes les tardes... érem una colla... però eren amics del meu germà Roger, jo el seguia a ell... estàvem sempre junts, fins a dormir i tot. Jo era una de les més petites i no sé... els altres els veia molt avançats... per la manera de vestir i de parlar i com sabien les coses. Jo anava amb els meus pantalons, les meves bambes i les samarretes per fora tapant-me el cul perquè... jo sempre he tingut moltes manies, sempre he anat amb noies que jo considerava més guapes, com la meva millor amiga, la Ruth. Recordo un tal Juanito, que jo li explicava les meves coses, no? És que hi havia un noi que es deia Edu i que era de Panamà, m'agradava i que jo li agradava i ens anàvem a enrotllar i clar, jo tenia por perquè ja hi havien parelles que havien tingut relacions sexuals i jo era molt petita i tenia por que ell volgués *algo* amb mi, saps? I jo li explicava a ell (Juanito) les coses i al final em vaig enterar que al Juanito li agradava jo.»

Les pràctiques corporals de l'Anna estan lligades als recorreguts que el seu germà Roger experimenta i practica amb anterioritat. La primera cultura juvenil que coneix és la rapera. Les experiències musicals viscudes pels germans més grans «suposo que arriben fins a tu» i marquen els itineraris lúdics del subjecte d'aquest relat. Ella era la petita de la colla i aquest fet li donava uns avantatges en termes de triar pràctiques ja experimentades pels altres, encara que al mateix temps aquesta diferència generacional fa que l'Anna triï temporalment un altre camí, el de la «normalitat», portat a terme amb noies i nois de la seva edat.

«Tot això va durar fins als 16 i després ja anava “normal”, amb roba normal i corrent. Em

### Construint el cos:

## L'Anna i el seu itinerari personal

L'Anna va néixer a Barcelona i va créixer al barri del Guinardó, on actualment resideix. El seu pare és enginyer tècnic i la seva mare mestressa de casa. Té dos germans i la relació amb la seva família va ser sempre òptima, especialment amb la mare. Va estudiar bàsica i, després del BUP, va fer un curs de restauradora, feina amb la qual actualment intenta construir el seu futur. La relació i amistat amb un dels germans marca les etapes més importants de la seva vida: és amb ell que comença a delinear els seus gustos musicals, i als 13 anys a sortir cada tarda amb la seva colla de rapers. Descobreix molt jove la música negra gràcies a les cintes que tenien els seus germans i s'apassiona per la música jamaicana, estil musical que serà determinant a l'hora de triar les pràctiques corporals del seu propi cos. Un altre interès que va tenir des de petita va

ser el futbol, com a esport per practicar i com a seguidora del seu equip: el Barça. La passió de l'Anna pel Barça té el seu origen en el si de la família, encara que aquest sentiment a poc a poc es transforma fins a arribar a sobrepassar les fronteres de l'esport. El Barça representa Catalunya i, durant aquest itinerari, veurem com pot ser un canal per representar i expressar la pròpia identitat com a catalana, defensant una llengua i unes tradicions pròpies. Sobre aquesta base va començar a moure's pels carrers de Barcelona vivint diferents experiències: comença freqüentant una discoteca on acostumen a acudir noies i nois que s'adscriuen a pràctiques corporals normalitzades i, després de diferents intents, troba una «manera còmoda, una manera d'estar bé» i entra a formar part d'una cultura juvenil: els *skinheads*. Finalment, a través d'aquest món, descobreix el tatuatge i comença a transformar el seu cos permanentment. Ja fa molts anys que l'Anna segueix aquest estil de vida i, als paràgrafs següents, veurem com durant el seu recorregut biogràfic defineix la seva cosmovisió i transforma el seu cos.

posava molts pantalons... i bambes recordo sempre, però normal i corrent... estava influenciada per ma mare, fins que un dia he dit “collons”, me l'he de posar jo... és que em comprava *algo* i jo ho deixava a l'armari i no m'ho posava i saps... es gastava calers i... No sé, jo veia algo, “Mira això m'agrada...” me'l provava i me'l comprava i si no li agradava a ella... *bueno*, vale per no sentir-la no me'l comprava. Algunes cosetes més aviat arregladetes, però ni res estrambòtic ni *pijo* ni... normal... així

em deixaven entrar a la discoteca. Sí, després d'EGB. EGB s'acabava amb 14 anys, vaig fer primer de BUP... que *bueno*, va anar fatal, posali 15 i després vaig començar primer de BUP una altra vegada, posali als 16. Dels 16 fins als 18, anava amb els companys de l'escola a la discoteca de tarda. Perquè de nit encara no podies entrar i anàvem a aquesta discoteca, que ara no em surt el nom. L'escola era privada, aquesta sí que era privada perquè vaig entrar per un enchufe de ma mare i... bastant bé per això, les notes molt bé i a la tarda anàvem a aquesta discoteca i després dels 18, ja a la nit. Havia anat a la Vila Olímpica, al carrer Balmes, els noms dels llocs tampoc els tinc molt presents.»

Comença a sortir amb els companys de classe que acostumaven a anar a les discoteques i que havien d'adaptar els propis cossos a les normes estètiques d'aquestes. L'Anna, aleshores, comença a anar «normal, amb roba normal i corrent». Durant aquesta etapa, on segueix igualment escoltant música negra en la seva intimitat, no calia imposar els propis gustos, i el cos de l'Anna respecta les expectatives familiars fins que, un dia, el Roger «es va fer pelat i per influència, jo darrere...»

«Bueno... eren bona gent, no? Però pensant-ho ara eren una mica *pijillos*, de mentalitat vull dir. Hi havia una noia, la Natàlia, que era molt guapa i no sé, anava una mica de guapa. Jo sortia amb ells i m'ho passava bé, no era un problema que eren *pijos*... jo sortia i m'ho passava bé i ja està. Quedàvem, preniem *algo* i després anàvem a la discoteca. No vaig sortir tampoc molt de temps amb ells i es va acabar la cosa. Va empalmar una cosa amb l'altra, vaig deixar d'anar amb els rapers i va venir l'època de la discoteca. Per la música no, no escoltava màquina ni res d'això i seguia escoltant música negra amb els meus germans, seguia escoltant rap, encara que no tant com llavors. Perquè amb el temps canvia de música, vas evolucionant i... és que principalment el tema de la música ho portaven els meus germans, tenien la música a la seva habitació perquè tenien el plat i un dia ells van apartar totes les cintes de rap i res... això... escoltava el que escoltaven ells, per influència i jo darrere... com sempre, molt més amb el Roger perquè ens

portem menys. Fins que el meu germà Roger es va fer pelat i ja portava bastant temps a dins del rotllo i com sempre, jo he anat amb ell... influència seva! Vaig començar a conèixer els seus col·legues i tal, ja vaig començar a conèixer-ho tot.»

### La música i la identitat cultural

El germà la introdueix en un nou univers estilístic on la música sempre marca la identitat cultural. Del rap passem aleshores a l'*ska* i el *reggae* i les rutes d'oci d'Alfons X es desplacen a Gràcia. Aquesta nova etapa genera nous aprenentatges corporals i la mirada és, en el context del descobriment d'un nou grup, el sentit més important. L'Anna comença a «fixar-me en les altres noies, a veure què portaven» i, a fer-se una idea de com calia vestir el cos per «anar com» les altres *skinhead girls*. L'estratègia imitativa és, per tant, la que orienta l'acció per ser acceptada i sentir-se integrada com a *pelada*.

«Per la música? Abans jo escoltava... *bueno* estem en l'època de la discoteca... pues escoltava la música de la discoteca i vaig començar amb el meu germà a escoltar cintes i CD d'*ska* i *reggae*. Vaig començar a anar als concerts i tot això, a conèixer la gent i a la Bego, la resta dels amics que tinc ara els vaig conèixer en aquella època al Zimbabwe. Però al principi de tot, sí que anava amb el meu germà i anàvem a Gràcia, saps? A la plaça del Diamant amb la gent del Furia, al Willi o tots aquests, l'Isma el mod. Tot va ser gradual, *bueno*... menys que les idees, perquè això des de sempre! L'estètica va ser gradual, a poc a poc vaig començar a fixar-me en les altres noies, a veure què portaven i a fer-me una idea de com anaven les pelades. I res, fins que arriba un punt que ja et vesteixes com et dona la gana. Al principi no, em fixava més en com anaven les altres i anava comprant, si es podia, és clar! I ara ja tinc els meus gustos i que ningú et digui res, sí... et vas fent més gran i ja vas imposant els teus gustos. Al principi sí que passa que et diuen “No, això no va bé!” Jo estava amb pelades que també acabaven de començar; vaig conèixer la Dolça i l'Elena i anava amb elles, i les tres ens fixàvem en les altres i anaves comprant, anaves a les botigues a veure què trobaves. Quan vaig començar no és que:

**LES PRÀCTIQUES CORPORALS S'ACCEPTEN A LA VIDA DE CADASCÚ PERQUÈ ES TROBEN INCORPORADES EN ELS HABITUS —MANERES DE VIURE— DE CADA PERSONA**





“Bueno va, me'l poso perquè està de moda”, perquè jo passo de les modes i encara no es coneixia molt l'època aquesta dels pelats i, mira, això molava. Abans era... a veure què porta aquesta i l'altra i volia portar un Fred Perry, que a més m'agradava. Clar, perquè si no portaves un Fred Perry ja no eres *skin*. Hi ha moltes coses que ara ja no m'importen, però quan comences en el rotillo són importants.»

«Al principi és la música que escoltes» i, a través d'aquest canal, es descobreix la xarxa significativa que aquesta mateixa música crea i que arriba a conformar l'estil juvenil espectacular. Després «vaig començar a anar als concerts» i a «conèixer la gent» i a entrar a formar part d'un univers juvenil on l'aprenentatge corporal és important i determinant a l'hora de representar-se com a membre del grup. És a dir, el cos comença a buscar fórmules per representar-se simbòlicament com a *skin* i a donar prioritat al sentit del tacte. Tocar i tastar noves vestimentes i nous significats que expressen els altres i que «a més m'agradava». Ara, no tots els processos són positius i els emblemes que es mostren amb orgull, en el cas que ens per-

toca en aquest context, poden desencadenar estigmes socials com la confusió entre els *skinheads* i els neonazis.

«Estudiava, a l'Escola Industrial. Allà res, no em van dir res, és una escola pública, és un conjunt d'escoles individuals i res, hi ha molta gent! Al principi es van pensar, com tothom, que ets nazi! Et confonen! No sé per què, *bueno*, clar, suposo que tenen més publicitat i que em confonguin em fa molta ràbia! Em va passar fa poc, on estic treballant, un noi... un dia vaig portar una texana amb els meus parxes, de Catalunya, Euskadi i em va dir “*Hòstia, tia, me pensava que eres nazi!*” I jo, “*Hosti no jodas!*” Fins que no et veuen alguna cosa que t'identifica, tothom es pensa que ets nazi! I et miren malament! Ara ja estic farta que et mirin malament, saps? A vegades dius “*Bueno mira, molt bé mira'm!*” Però altres vegades... Sí, en una jaqueta porto molts parxes: Fora Nazi, Som i serem! Del Barça i de Catalunya, és una manera d'expressar allò que m'agrada, el que penso. Home, no vull que m'identifiquin amb *algo* que no sóc, però no els porto perquè me'ls vegin, els porto perquè a mi m'agraden, no perquè els altres diguin “Mira

En el procés de construcció corporal, l'adaptació del propi cos a una identitat col·lectiva esdevé un factor clau.

AGE FOTOSTOCK

és del Barça!” I de Catalunya, “És catalana!” No! Per exemple abans, al començament no els portava, perquè tampoc sabia on podia anar a comprar-los, després a poc a poc vas coneixent les botigues de roba, de discos i quasi totes en tenen i així te'ls vas comprant! Els amics t'expliquen on són les botigues. La diferència és que al principi et posaves el que tenies, per exemple al principi no tenia Fred Perry petits i clar et posaves els que tenies. En tenia un, hosti ara me n'he recordat! I encara el tinc de fa molts anys, jo què sé, devia ser del meu pare, sí, sí, jo i el meu germà ens barallàvem per ell i encara el tinc, el tinc a l'armari... però està fet caldo! Va ser el meu primer Fred Perry. Al principi era perquè els portaven els pelats, no? Ara me'ls poso perquè m'agraden, com són, m'agrada tot, els polos, els jerséis, no sé.»

Quan ja es té *incorporada* l'etapa de la mirada i del tacte, el cos comença a expressar-se amb marques, marques més profundes que ja no es recolzen en els processos imitativius portats a terme en les etapes anteriors. Al principi, l'Anna necessitava demostrar sempre, i de manera visible i forta, que era una *pelada* i que compartia gustos i sentiments amb la resta del grup. Després, amb el temps, va anar descobrint una manera més individual de ser *skin* on la part representativa perd força en detriment d'una part més reflexiva i personal. D'anar d'*skin* comença a sentir-se *skin*, però realment, què implica per a ella ser-ho?

«Per mi és una manera de viure, si em demanen si sóc *skin*, jo sí, sóc jo! Un estil de vida! La meua vida va canviant en el sentit que tu vas evolucionant tota la teua vida, vas provant diferents coses, diferents etapes, suposo que tothom les ha tingut, fins que no arribes a una... vas canviant una mica, no? Jo he arribat aquí, *bueno* a ser *pelada*, que he trobat, com t'ho diria, he trobat com... he trobat una manera “còmoda”. És com si fos un pijama en què vas comodíssima i no sé, les etapes endavant... com si no hagués trobat la manera d'estar bé. Home, si no seguiries provant tota la teua vida! Mira, si no fos *pelada* avui seria del *montón*, perquè jo abans era del *montón*, com tothom, com la societat. Penso que

és una manera d'anar diferent dels altres i a vegades m'agrada, a vegades ho penso i dic “Mira, no vaig igual que tothom!” És que és tothom. És que la necessitat d'identificar-te en una cosa així, ser *skin*, és dir “Mira no sóc un *borreguito* com els altres”. I per..., mira, és que jo ho combino, per mi és important tot, la música, la roba, anar als concerts, no puc triar una cosa; ser *skin* és un conjunt de coses amb les quals estàs còmoda! Diferenciar-se i/o identificar-se? Home, és una mica difícil això! Mira, les dues coses; però de diferent manera, pel fet de ser *skin* et diferencies de la resta i t'identifiques en un grup. Abans de ser *skin* jo em veia com la resta, com tothom i, després, al principi tenia més pes estar en un grup i llavors identificar-se, i ara no és que em fa falta identificar-me, és que he trobat una manera d'estar bé. La manera que he trobat per estar bé m'ha portat a identificar-me en un grup, una cosa ha portat a l'altra. Però no és que sigui *skin* per identificar-me en un grup, no! És que em va agradar tot, si no per identificar-me en un grup, jo què sé, podia ser *mod o punk*.»

La protagonista d'aquest itinerari experimenta diferents pràctiques corporals durant la seva adolescència i joventut amb les quals intenta «sentir-se còmoda» a través de diferents opcions estilístiques que es mouen entre les més espectaculars i les més normalitzades. Quan comença a experimentar a dins dels *skins* sent que finalment ha trobat una manera d'estar bé. Quan comença a adaptar el seu cos a l'estil *skin*, té l'oportunitat de compartir aquest procés amb altres noies i altres nois intercanviant símbols, significats i pràctiques. Aquest procés de construcció corporal comporta identificar-se, és a dir, adaptar el propi cos a una identitat col·lectiva. És interessant subratllar com aquest procés d'identificació s'explica i es fonamenta a través del desig de les diferències.

«És com si sortís i veiés el món des de dalt i mira... hi són tots, tot el món i aquí els que hi som, això m'agrada... que hi hagi aquesta diferència. No és només per la roba que ens diferenciem! Pel pensament, la política. Jo crec que el món classifica la gent a través de les diferències entre tot: la roba, el color de la

**QUAN JA ES TÉ INCORPORADA L'ETAPA DE LA MIRADA I DEL TACTE, EL COS COMENÇA A EXPRESSAR-SE AMB MARQUES**

pell, els pensaments polítics i tot. També jo, no és que classifiqui, però penso on es podria posar aquella persona. És, els altres fan això amb mi: “Mira aquesta, plaf... per allà!” Nosaltres és com si fóssim l'escombraria del país! *Bueno*, del món! Els pelats tenen aquesta fama, tenen la fama de ser nazis, saps? Quan et veuen... *bueno*, les noies encara no les saben identificar, la gent sí que em mira de manera rara... però crec que encara no saben com van les pelades, els pelats... *bueno*, veuen un cap rapat i ja està, tots són nazi! Mira, la societat classifica la gent, les persones en categories, és la pròpia societat que decideix qui són els “altres”. Jo també ho faig, però és que està clar, la societat t'ensenya a classificar, si ho fan amb mi... jo també!»

#### Estil de vida o moda?

El relat de l'Anna es desenvolupa a través d'unes reflexions en molts punts paradoxals i, per això, força interessants, ja que necessita identificar-se amb un estil juvenil «prefabricat» per sentir-se diferent i utilitza uns filtres evidents per observar i pensar la societat i classificar *la gent* que hi viu, i al mateix temps critica aquest mecanisme que forma part de l'aprenentatge cultural de qualsevol individu i de fet explica que «si ho fan amb mi... jo també». Ser diferent de la *resta* significa per a l'Anna ser *skin*, encara que té *relació* amb altres aspectes determinants en el seu recorregut biogràfic.

«En el meu cas té també relació amb la política, però s'ha de dir que n'hi ha que no. Que són *skins* i no necessàriament han de ser polítics. A mi m'agradaria que pensessin tots com jo penso, però... Mira, respecto els nazis, no! Aquests sí que els esborraria! Mira, la resta no molesten, simplement no coincidim políticament. Jo, abans de fer-me *skin*, ja era catalanista, sempre... de tota la vida! Per la meua formació, la família i després estudies història al BUP i, no sé, descobreixes què va passar durant la història i, no sé, et sents involucrada. És que, mira, no tindria sentit ser *skin* i dir “Mira sóc *skin* i llavors me'n vaig en el rotllo independentista”. Jo ja tenia les idees polítiques abans de fer-me pelada. La majoria dels *skins*, aquí, són catalans; però és que tampoc això vol dir ser independentista,

com la gent pensa. Tampoc és això, aviam, és que no tot es pot classificar d'una manera o d'una altra.»

A l'extracte anterior, l'Anna reflexiona sobre la relació entre els *skinheads* i la política i desvincula el seu univers estilístic d'opcions ideològiques estàtiques i vinculants. Segons ella, ser *skin* no implica acceptar un model social concret, ja que les idees són anteriors a l'elecció estilística i estan més relacionades a *la formació, la família* i, per tant, a l'*habitus* personal de cada individu. Ara, la incorporació dels símbols i significats *skins* que per a l'Anna representen el seu estil de vida, poden ser viscuts i experimentats amb formes i intensitats diferents. Segons el relat de l'Anna, hi ha nois i/o noies que s'apropen a la cultura juvenil només de forma transitòria i es queden en l'etapa imitativa, sense desenvolupar una manera personal de ser *skin* i sense *incorporar* marques profundes i permanents. És a dir, una pràctica de moda dins d'opcions estilístiques no hegemòniques; però, també es pot pensar com un intent per part de noies i nois de sentir-se a gust i còmodes que, finalment, no s'acaba concretant. Després de l'etapa de marcar el cos i d'*incorporar* significats, arriba l'etapa biològicament inevitable de fer-se gran. Què queda, aleshores, en aquests cossos marcats?

«No és que s'evolucioni, és que et vas fent més gran i ja està. Ara hi ha sempre més gent, si guin noies o nois. I la gent d'abans? Alguns segueixen i d'altres no, o hi ha molta gent que la segueixes veient, perquè les úniques coses que han canviat són el pentinat i la manera de vestir, però saps que segueixen sent iguals. Sí, es canvia l'estètica però no la vida. Hi ha moltes raons per deixar-te el cabell llarg, per exemple gent que ha tingut moltes mogudes, amb nazis, saps? Mals rotllos, i arriba el moment que es cansen de barallar-se i... és que et pot donar problemes, perquè et confonen amb la resta de la gent o també entre nosaltres hi ha confusions “Tu ets nazi” i pam i sense ni preguntar ni res et foten una hòstia. O també si et trobes amb els nazis “iTú eres rojo!” i pam... a mi i al Marc ens van perseguir al camp del Barça per exemple, sí, eren els casuals. On estem nosaltres, al Gol Sud som

### LA INCORPORACIÓ DELS SÍMBOLS I SIGNIFICATS SKINS PODEN SER VISCUTS AMB FORMES I INTENSITATS DIFERENTS

tots rojos i, clar, si veuen una pelada i un pelat ja van per ells, saps? És per això que molta gent, amb el temps, ho deixa.»

L'extracte anterior és força interessant per reflexionar sobre un element que caracteritza moltes cultures juvenils urbanes: la distribució de grups als espais públics o privats. En el cas de l'Anna, introdueix les diferències ideològiques com uns elements de divisió territorial al camp del Barça i l'existència de normes de convivència per sobreviure, com per exemple la divisió territorial entre els bars que envolten el Camp Nou, la divisió entre Gol Nord i Gol Sud i, finalment, estratègies de supervivència que comporten una transformació de les pràctiques i dels cossos.

«No dic que canviïn les idees, jo dubto que les meves idees polítiques canviïn, no sé, canvia... ara mateix seria capaç de fer de tot, tirar un còctel molotov... quan ets més gran no, no sé... t'ajuntes amb la parella i, a poc a poc, surts una mica del rotllet. Et comences a deixar els cabells més llargs... per exemple dubto que un *punk* porti tota la seva vida la cresta. A mi, un dia em passarà el mateix, no sé, aniré a viure amb el meu company, tindrè fills i tot això que se suposa que passa, no? Vulguis o no, canviaràs! No crec que als 75 anys, si hi arribo, portaré el pentinat. I també l'estil de vida en el sentit que no sortiràs tant a les nits, no beuré com abans, si tens fills no podràs sortir com abans... però moltes altres coses no canviaran. La música, per exemple, no canviarà, serà sempre la mateixa. Els meus gustos no canviaran... mira, parlo de mi, però jo crec que això passarà a tothom, es deixaran el cabell llarg, la roba, però quant a música,... és com si no pogués canviar la música; l'estètica es pot canviar, però la música... a mi em seguirà agradant i seguiré escoltant la mateixa.»

Després de les primeres experiències viscudes a dins d'un grup, l'estil juvenil comença a orientar diferents aspectes de l'estil de vida quant a pràctiques referents als gustos, a la xarxa de relacions i al temps del lleure. Tots aquests processos participen en el desenvolupament de l'itinerari biogràfic de cada noi i noia, conjuntament als altres aspectes de la vida vinculats als aprenentatges i a les

experiències individuals. Quan l'estil juvenil s'allarga en el temps, les marques incorporades comencen a arrelar-se i a transformar-se en cicatrius indelebles, ja que «es canvia l'estètica però no la vida». Els cossos s'adapten a formes més dòcils de representació i busquen altres recursos amb els quals construir els propis itineraris. Ara, hi ha cicatrius que no es poden suavitzar, com per exemple els tatuatges.

«Quan m'has fet aquesta pregunta m'ha sortit el meu germà al cap, no t'estic dient que em vaig tatuar per ell, perquè ell porta també *piercing* i jo no me'n vaig fer. Però si penso en el tatuatge, penso en ell. El primer *tattoo* que recordo és el seu. Jo no vaig pensar: “Jo també m'ho faré”. Vaig tardar molt jo per tatuar-me. Ell se n'anava fent i me'ls anava ensenyant i jo no pensava encara a fer-ho. És que jo no vaig començar, no era un fer per fer, sinó fer-me *algo* que de veritat m'agradés. No dic que al meu germà no li agradin els seus, però no hi pensa massa, no dic que se'n penedeixi, però que se'ls fa... jo trigo més a decidir-me. Ara, jo porto tatuatge del rollo polític, però, ara, per exemple, ja no vull, no descarto de fer-me'n més del rotllo polític, però de moment ja no. Ara, més ornamental. Ara ja farà tres anys que em vaig fer el primer a l'esquena. Un segador, que és un dels símbols que representa el catalanisme. Forma part de la revolució que van fer el segadors, perquè demanaven millores. Els segadors eren pagesos que treballaven la terra. Per això el meu segador porta una falç a la mà, perquè era uns dels estris amb què treballaven la terra. Tallaven la civada i treballaven la terra. Per a mi, *bueno*, per a mi, suposo que per a tothom, és un símbol catalanista i vaig decidir fer-me'l.»

#### La pràctica del tatuatge

Com ja hem pogut veure en altres parts d'aquest itinerari, el cos de l'Anna, des de petita, té com a referent el cos del germà més gran, que és, de fet, el que va marcar les seves etapes biogràfiques com a rapera, *skin* i, finalment, en la pràctica del tatuatge. La primera vegada que posa atenció en un cos tatuat és el del seu germà i des d'aquest moment comença a interessar-se, però no només per imitació, sinó perquè desenvo-



lupa un gust propi i un canal de comunicació extremament visible. Què és el tatuatge per a ella?

«Perquè m'agrada, jo penso que... de fet és dibuixar la pell, és com qui dibuixa una tela o qui dibuixa qualsevol cosa, sí! La cosa més semblant possible al tatuatge és la pintura. Jo trobo que el tatuatge és un art, l'haurien d'incloure. Home, hi ha tatuatges i tatuatges, cadascú té els seus gustos i tampoc es pot classificar, però per a mi hi ha tatuatges més artístics que d'altres. El pintor dibuixa sobre tela, l'escultor crea amb diferents materials, trobo que amb el tatuatge es dibuixa sobre la pell, això s'ha fet tota la vida. Home, sí! Si t'agrada, per a mi s'ha de patir; si t'ho fas és per a tota la vida i jo considero que tu ho fas per sempre, no ho fas per penedir-te'n d'aquí a un temps ni per moda. Home, sí que hi ha gent que ho fa per moda! Jo, però, penso que fer-se un tatuatge representa allò que tu penses, els teus ideals. En el meu cas, són els meus ideals, els meus pensaments, els teus gustos. En el meu cas, és una expressió del que penso, o sigui els meus pensaments es reflecteixen en el tatuatge; seria el mateix que estampar-se una samarreta, mira agafo una foto i me l'estampo. Si en lloc de fer-me una samarreta em faig un tatuatge és perquè el portaré tota la vida, la samarreta la pots llançar; si et marques la pell és per sempre i jo me'ls faig amb aquesta idea, i és per això que m'ho repenso, i busco, i aviam quin és el millor lloc, perquè els vull portar tota la meua vida.»

A causa de la seva professió, l'Anna té un sentit artístic desenvolupat i les primeres emocions que li genera un dibuix marcat sobre un cos són els seus components artístics, ja que «la cosa més semblant possible al tatuatge és la pintura». Tatuar significa plasmar un dibuix sobre la pell que cobreix un cos viu i, per tant, adaptar-lo a la persona que li ha de donar vida amb les pròpies experiències biogràfiques. Ara, «hi ha tatuatges i tatuatges» i les interpretacions personals que cadascú fa sobre un cos tatuat són importants per determinar-ne el significat. L'Anna, per exemple, decideix buscar un dibuix elaborat, però que al mateix temps pot ser un canal d'expressió de les seves idees políti-



ques, ja que el tatuatge «representa allò que tu penses, els teus ideals». En aquesta part del relat, aleshores, és interessant remarcar com es descriuen diferents raons que poden portar a marcar un cos amb signes indelebles i, al mateix temps, diferents interpretacions personals i individuals que poden guiar la lectura d'un cos tatuat.

«La primera idea va ser tatuar-me *algo* catalanista i després el segador. La Mar, que va ser la que me'l va fer, em va ajudar. Sí, sí, va anar junt el tatuatge amb el segador, no va ser "Ah, em vull tatuar!" I després el què. Me'l vaig tatuar perquè volia tenir-lo per sempre. La samarreta, la rentes i se'n va el dibuix i poden passar mil coses. A la pell, com no tinguis un accident o *algo*, no pot esborrar-se. Jo puc pensar en el meu *tattoo* i dir "Mira, el tinc aquí a darrere!" Viu amb mi. He decidit fer-me'l i no puc treure-me'l, la samarreta sí! Jo dormo amb

L'extensió del tatuatge pot permetre aturar la seva estigmatització i fer possible noves aproximacions i vivències del cos. JORDI PLAY

ell i tot, és com un personatge, una personeta que la tinc a la meua pell i m'encanta. Quan em vaig decidir, vaig parlar amb la Mar, vam pensar com fer el dibuix. La Mar era l'única tatuadora que coneixia. Ella estava començant, diguéssim, però abans d'anar a un altre estudi, on podien demanar-me molt diners, vaig anar a preguntar-li a ella. Com que tenim confiança i vivim a prop, va començar a tatuar-me a casa seva. Jo li vaig dir que volia un segador i el mapa de Catalunya, i que fos com si el segador trenqués el mapa amb la falç, amb la representació de la revolta i que estigués enfadat per tota la història. Al final, jo em vaig acollonir i el mapa de Catalunya no me'l vaig fer. Perquè trobo que era molt gran, clar, el mapa havia de ser molt gran en proporció al segador. El Raül em va posar el calc a sobre i me'l vaig veure i vaig pensar que era molt gran i, a més, la meua idea principal eren les barres i vaig pensar que cantaria molt pels

colors, i tampoc era la meua intenció. Jo volia un segador. Suposo per por! Por per mi mateixa, pels colors massa llampants.»

El sentiment catalanista és el primer canal comunicatiu que l'Anna tria per marcar el seu cos i tenir una cicatriu que expressi les seves idees polítiques. Aquest tatuatge per a ella és «com una personeta que tinc a la meua». Des d'un primer moment, estableix una relació íntima amb aquell dibuix que, a diferència d'una samarreta d'on *s'en va*, a la pell la marca, és per sempre i no es pot esborrar. El criteri artístic de l'Anna condiciona i orienta la relació entre dibuix i cos. El filtre és, segons ella, el seu gust, encara que reconeix que al principi, és a dir, quan passes del cos no marcat al cos tatuat, «et condiciona la gent que te'l pot veure». El desig de representar, en aquest cas, les idees polítiques i el sentiment catalanista, topen amb l'imaginar sobre els cossos tatuats. Les emocions d'un tatuat també estan condicionades per les dues perspectives ja que «abans es tatuava només la gent més "marginal"».

«I tant que té relació amb la cultura *skin*. Abans es tatuava la gent més "marginal". Té relació com la roba, com tot, per expressar algunes coses. Hi ha molta gent que es tatua per moda, per als *skins* és diferent. Abans també hi havien tatuatges que es podien definir per a *skins*, ara ja hi ha *tattoo* més variat. Abans era més difícil tatuar-se, no hi havia gaires tatuadors i portar tatuatges era més innovador, ara tothom es pot tatuar. Hi ha estudis per tot arreu. De part meua, jo em tatuo per expressar el que jo sento, crec que la gent s'hauria de tatuar perquè li agrada, no perquè està de moda. Va relacionat tot, el sentit i l'estètica. És un art i això està demostrat també per la preparació que necessita un tatuatge, fer el dibuix... hi ha passos i això implica moltes hores i molta dedicació. Fas el dibuix i si no t'agrada el retoques, s'ha d'adaptar al cos, un braçalet sencer que t'encaixi. No és com.... mira, t'explico un cas, un noi que va anar a la Mar per fer-se tatuar un tomàquet... (riures) T'ho juro, un tomàquet. Em sap greu, però m'ha vingut al cap el tomàquet. Li va dibuixar tots els colors... (riures), el verd, el groc, el vermell, tots els colors de la maduració del tomàquet

**LA VIVÈNCIA DEL COS A TRAVÉS DEL TATUATGE RESPON, EN BONA MESURA, A OPCIONS PERSONALS PER A CONSTRUIR LA PRÒPIA PERSONALITAT**



(riures). Segur que per al noi tenia un sentit i també té la seva preparació artística, sigui un tomàquet, sigui una pantera que t'ocupa tota la esquena. Home, si és més gran tindrà més feina, però... El sentit és fonamental, però també, si t'ho fas, vols que quedi perfecte, que surti bé! El resultat final és un símbol ben fet! Escolta, si penses on t'ho faràs ja estàs pensant en l'estètica; el lloc depèn també de la feina que tinguis! Hi ha gent que va molt tatuada perquè no tindrà problemes a la feina, això condiciona bastant, eh!»

Tatuar-se no és un pràctica que identifiqui amb exclusivitat els *skinheads*, encara que existeixen tota una sèrie de símbols que elles i ells acostumen a tatuar-se, que es refereixen directament al seu estil juvenil. En altres paraules, existeixen uns símbols concrets i una manera d'organitzar-los sobre el cos que corresponen a pràctiques comunes entre els *skins*. Sovint, és fàcil observar sobre la seva pell els blasons futbolístics, en aquest cas específic del Barça, teranyines als colzes, a les espatlles i, els més originals, al cap. Són freqüents els símbols catalanistes com el segador de l'Anna, els dracs medievals que lluiten contra sant Jordi, les estelades i les senyeres. Tradicionalment, aquests dibuixos no tenien una extensió notable, sinó que eren petits símbols els quals, amb el temps, s'acompanyaven d'altres de deslligats pel que feia al significat i a la realització artística. És a dir, un cos acostumava a marcar-se i a representar diferents dibuixos que no tenien com a finalitat decorar el cos globalment i de forma homogènia, sinó més aviat expressar els significats del grup. Ara, entre els mateixos *skins* es busquen formes de marcatge diferents i dibuixos més elaborats.

Durant el seu recorregut personal i íntim amb la pràctica del tatuatge, l'Anna passa per diferents fases que comporten diferents mirades i autoreflexions sobre el seu cos i les formes per decorar-lo. Quan comença a marcar-lo tria potenciar els aspectes comunicatius a través d'un símbol identitari catalanista: *els segadors*. Després, s'orienta per expressar la seva ideologia i, com que li agrada portar dibuixos personalitzats per sentir-los més seus i per tal de garantir l'originalitat



dels seus tatuatges, va crear el segon a través d'una idea extreta d'un cartell de la Guerra Civil i el va transformar en un braçalet que envolta el seu braç.

«Després del primer que em vaig fer, volia un braçalet però jo trigo molt en pensar i els únics braçalets que em venien el cap eren coses del rotllo celta i coses així geomètriques i res... i no m'agradaven. És qüestió d'un *flash*, o et vénen coses al cap o vas buscant, buscant. El que m'encanta també és que la idea ha de ser meva, en el primer sí que va ser meva, però el segon està agafat d'un llibre. És original perquè és un braçalet diferent, es veuen els martells i les falçs. Vaig trobar en un llibre un cartell, sempre de la revolta dels segadors, en un cartell de la Guerra Civil on al fons, en petit, es veia com... com t'ho diria, no una cinta, però d'aquesta forma i es veien persones del pit fins al cap amb fusells i falçs, i vaig dir:

Més enllà de la bellesa artística, el tatuatge esdevé un símbol corporal i vital.

FOTOS: AGE FOTOSTOCK



“això m'agrada”. Em sap greu perquè m'agradaria que totes les idees fossin meves. Perquè és exclusiu i no m'agrada allò “Ostres un escut!” i me'l tatuo. M'agradaria crear-lo, personalitzar-lo; vull que siguin meus, exclusius i que no els porti ningú més i per això trigo tant. Però aquest m'agradava i vaig a parlar amb la Sílvia, que tatuava amb la Mar, i li vaig dir que m'afegis un parell de martells, que és l'altre símbol. És comunista, que m'agrada. Va afegir més fusells i el vam canviar una mica, llavors *algo* de personal hi ha.»

Durant la realització de la història de vida, l'Anna portava aquests dos tatuatges que ella vincula, durant el relat, a la càrrega comunicativa i el desig d'expressar els propis pensaments. Ara, amb el pas del temps comença a tenir més coneixements i idees sobre aquesta pràctica i s'interessa més pel valor artístic del dibuix i com aquest es queda fixat en la pell, transformant completament i permanentment el cos. El tatuatge japonès és un estil que «té harmonia amb tot el cos» i és una bona opció quan vols tatuar-te gran part o «tot el cos».

«Home sí que canvia el cos, clar! A mi no m'agradaria tatuar-me tot el cos, però tam-

poc m'agraden coses així deslligades, perquè semblen parxes; com els anglesos, que porten quatre coses en el mateix braç sense que tinguin cap mena de sentit. No m'agradaria arribar a aquest punt, però tampoc m'agrada tot el cos tapat! Perquè trobo que, parlo per les fotos que he vist, t'ho mires de lluny i veus tot de colors i no entens res; sé que sembla una contradicció: tot el cos no, però parxes tampoc! Trobo que el tatuatge, com una bona pintura, l'has de saber entendre, i tot el cos et pots perdre. Però, a veure, si la gent es tatua tot el cos sencer amb un tema únic, llavors ja saps de què va, i pots seguir i entendre el dibuix. Però si jo, ara, per exemple, que tinc rotllos polítics i ara em vull fer un drac... no puc ajuntar-los. El rotllo japonès sí que té harmonia amb tot el cos. Hauria d'haver-ho pensat abans, però no va ser així i, ara, jo tiraré endavant d'una altra manera. Que jo seguiré tatuant-me coses que m'agraden.»

A la següent part del relat, l'Anna toca un tema força interessant: la relació entre pràctica, desig i dolor. La realització d'un tatuatge que, segons la zona del cos i/o la durada de la sessió, dependrà de la complexitat i/o extensió del dibuix, és una pràctica que implica dolor. La màquina elèctrica per tatuar consta de dues parts principals: el motor i l'estructura que recolza l'agulla. La màquina rep uns impulsos elèctrics que el tatuador o la tatuadora controlen amb un pedal i que transformen les agulles submergides en les tintes en instruments per marcar la pell. Aquest procés pot arribar a ser força dolorós, tant com les pràctiques de curació del mateix tatuatge, que no deixa de ser una ferida oberta sobre la pell. Tot i això, sembla que entre tatuats i tatuatges es generi una *relació morbosa*, ja que diu que «estaria tot el dia tatuant-me».

«Mira, t'he dit que ara estic pensant de tatuar-me, m'agradaria el colze, però l'únic que se m'acut al colze és plan *rodó* i està molt vist, també miro això. No sé, és que tinc ganes de tatuar-me, però encara no sé el què, això és la relació morbosa amb al *tattoo*. Mira que amb el braçalet vaig patir i hi va haver un dia que em va saltar la llàgrima, però tot i així... no sé... tinc més ganes de tatuar-me, com si t'agra-

## L'EXTENSIÓ DE L'ART DEL TATUATGE CONTRIBUEIX A REDIMENSIONAR EN LES COMUNITATS ELS PROCESSOS D'EXCLUSIÓ SOCIAL I CULTURAL

dés que et facin mal. Té un punt de morbositat, estaria tot el dia tatuant-me, és com si trobessis a faltar *algo*, saps? El braçalet me'l vaig fer l'estiu passat, imaginat! M'ha tocat tota la moguda de l'estiu, amb la platja, tapat i tot. A més, se'm va fer molt llarg aquest, com que la Silvia començava, li vaig dir si necessitava una model i em vaig oferir i com que començava, em clavava molt l'agulla i em passava molt i se'm va fer molt llarg i em va fer mal! Aquest dia t'ho juro que vaig pensar de no acabar-lo, però no! Després, quan te l'acabes, s'ha de retocar!!! Hi ha línies mal fetes... Ara, però, se m'ha ficat al cap de fer-me tot el braç, perquè també m'agradaria que sortís d'aquí, de la mà. Pensava en algun drac, que sí, que n'hi ha a patades, però m'encanten! Perquè tenen *algo* especial, m'agraden els xinesos, els medievals, trobo que tenen poder, simbolitzen poder.»

#### Dels símbols polítics als aspectes decoratius i artístics

Aquest desig i instint de seguir marcant el cos fa que l'Anna decideixi seguir tatuant-se i aquesta vegada de forma diferent. Dels símbols polítics passa als aspectes decoratius i artístics del tatuatge japonès i tria com a element figuratiu un drac, que començaria al pit i acabaria a la mà.

«La Mar diu que pot quedar bé amb colors, però és com si jo em miro a mi mateixa i miro el braç en colors i els altres... que són negres i vermells, encara hi ha prejudici de la gent, és que no ho pots evitar! Home, és que el pots dissimular millor, si portes una màniga fins al colze, sí que és veu, però en grisos es dissimula, dic jo, i en canvi en colors... Finalment neix al pit i baixaran els bigotis rodejant-me el pit i després el cos fins al colze. Segur que em miraran, amb aquest que porto el braç ja em miren, és que clar... és del rotllo polític. També l'estic pensant molt per la fenja, si portes màniga llarga cap problema, però jo, que estic en les obres de restauració, a l'estiu fa calor i tot el dia a sota del sol! Ara el *tattoo* està més acceptat en la societat, però crec que només un tipus de *tattoo*, coses molt petites, al melic, un tatuatge tan gran penso que la gent encara no se n'ha fet la idea. La gent encara pensa que són per a gent que ha passat per la presó; tinc

por que a la feina molts llocs em tancarien la porta. Imagina't per entrar a treballar en un museu, clar! De cara al públic, la imatge que dono. La gent es fixa en la teva cara, si li agrades bé, si no, res! Mira, pot haver gent que digui «Ostra és guapíssim» i gent que no dirà res i mira «Vale, ja et trucaré». I després mai et truquen. La gent es fixa només en l'aparença externa i punt; la gent no entén que tu vas com et dona la gana i punt; la gent té tendència a classificar: tu ets *okupa*, tu ets nazi, tu ets tal. La gent classifica, parla de tribus urbanes, però per què posar-li a tothom una etiqueta?, i la gent normal? Quina etiqueta té? De gent normal i llavors nosaltres, som anormals? És el meu cos i faig el que em dona la gana.»

La relació entre el cos individual i les seves representacions socials durant les interaccions quotidianes de l'Anna, fa que el desig de marcar el cos i d'expressar-se a través de cicatrius indelebles estigui atrapat entre sentiments diferents i paradoxals, com ara envoltar un braç sencer amb un drac i altres motius decoratius de l'estil japonès, i redimensionar aquest desig per la por de ser estigmatitzada i tenir dificultats a l'hora de buscar una feina com a restauradora. Durant tot aquest recorregut corporal s'ha reflexionat sobre el desig d'autenticitat dels símbols que identifiquen un grup i com aquests mateixos símbols poden ser interpretats i pensats com a estigmes pels que observen el grup des de fora. També cal subratllar com el seu discurs manifesta sovint la necessitat de justificar les seves eleccions corporals i estilístiques, en el marc de les *etiquetes* que imposa la societat, i, al mateix temps, afirma voler recuperar poder i capacitat decisional sobre el propi cos, ja que «és meu». Els propis emblemes, com per exemple els tatuatges, s'ensenyen amb orgull per expressar diferències en diferents contextos. Ara, a vegades l'Anna reconeix que cal entrar en el joc de les mirades hegemòniques i dissimular els propis emblemes per tal que no es converteixin en estigmes. Quina relació es crea, per tant, entre pràctiques subalternes, cultures juvenils i moda?

«L'any passat, i no sé si ara encara, perquè no ha arribat l'estiu, hi va haver un *boom*: tot-

#### LA CULTURA DOMINANT REGULARITZA L'ÚS DEL COS PER NEUTRALITZAR LES CONDUCTES QUE ES QUEDEN AL MARGE DE L'ESTABLERT

hom a fer-se tatuatges, tatuatges petitonets, eh! De nimfes, de coses així, vas a la platja i... crec que la gent pensa que qui no va tatuat no està a la moda! És una pena. M'he fet jo una classificació al cap dels tatuatges que es fan per moda i els que no, nimfes i dofí els solen portar les noies; per llocs també. La majoria se'ls fan a l'esquena; així, quan surten a la nit amb els tirants se'ls hi vegi, mira no ho puc afirmar, perquè no he parlat amb elles, però em donen aquesta sensació... mira, jo n'estic segura! El tribal al melic, els *tattoos* petits són els que s'han posat de moda. Crec que qui es fa un tatuatge gran no li importa, segur que repeteix; ara, les noietes que se'n fan un de petitonet aquí... és per moda, per estètica. És que no són tatuatges, són calcomanies, a la platja tothom amb un tatuatge. De fet em molesta que es posi de moda, em molesten totes les coses que es posen de moda. Si no vas com la societat mana, perquè la moda al cap i al fi la mana la societat, ja no ets, ja no estàs en la societat. Que la gent comenci a tatuar-se per moda ho veig com una mena d'intrusió, igual que qui es posa un Fred Perry! Si els agrada un estil que segueixin el seu estil. Ells no ens marginen? No parlen de nosaltres com d'unes tribus urbanes? Bueno, que no es posin els Fred Perry, m'entens? Tu margines? Em mires malament, llavors no et posis les meves coses.»

La moda és un fenomen que està vinculat a la idea del gust. La moda, o més aviat les modes, creen gustos i, al mateix temps, s'adapten a les tendències d'aquells gustos que sembla que són més representatius i massius en una època i en un espai concret. Al mateix temps, podem pensar en aquest fenomen com un dels mecanisme dels quals disposa la cultura hegemònica per reinterpretar i resemantitzar els signes que li són estranys i tornar-los familiars. La moda, per tant, pot ser pensada com una invenció de la societat de consum, apta per aconseguir la neutralització i unificació de les conductes i la domesticació dels cossos. La cultura dominant regularitza l'ús del cos per neutralitzar les conductes que es queden al marge de l'establert, i la moda pot ser una tècnica eficient que opera sobre el cos per transformar-lo en cos productiu. D'aquí procedeix l'obsessió

per posseir un cos que entri en els canons establerts (un cos que sigui el més semblant possible al del veí i al dels personatges televisius), expressant així la conformitat amb les normes establertes pel sistema. D'una banda, la transformació de la pràctica del tatuatge com a fenomen de moda pot aturar el seu procés d'estigmatització i redimensionar els processos d'exclusió generats per les vestimentes i decoracions permanents. D'altra banda, quan una pràctica subterrània es transforma en un fenomen massiu, perd força i es redimensiona el poder expressiu i comunicatiu dels cossos marcats. Finalment, per marcar de forma distintiva el propi cos s'haurà de «buscar una altra cosa per ser diferent o per cridar l'atenció».

Durant els mesos que separen la recollida de la història de vida de l'Anna a la seva interpretació i plasmació en un itinerari corporal, vaig poder compartir els avanços decoratius del seu cos que, finalment, va recuperar el projecte original del tatuatge japonès i va afegir-hi més marques, fins arribar quasi a la mà. A través d'aquest itinerari personal i individual hem pogut reflexionar sobre alguns elements que caracteritzen sovint l'adscripció cultural d'una noia o d'un noi dins d'una cultura juvenil. El desig de marcar-se amb vestimentes i cicatrius s'explica a través d'un procés d'identificació amb un grup en concret que, al mateix temps, expressa i comunica mitjançant pràctiques corporals que manifesten una certa distància de les pràctiques corporals normalitzades. Quan aquestes marques construeixen imaginaris socials estigmatitzats, els nois i les noies viuen processos emocionals paradoxals, ja que d'una banda defensen de les seves diferències i se n'enorgulleixen i, de l'altra, demostren buscar pràctiques d'assimilació per no ser exclosos, per exemple, del mercat laboral. A vegades, aquests mecanismes produeixen un desgast i amb l'adultesa acaben domesticant els propis cossos i adaptant-se a un estil de vida normalitzat. L'Anna, que té actualment trenta anys, m'explica que encara no vol renunciar a «anar com li dona la gana i punt», i es segueix tatuant ja que «n'estic convençuda, perquè m'agraden, perquè són uns símbols per a mi i tenen un significat». ■

#### BIBLIOGRAFIA

**Bourdieu, P.** *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 1972.

**Csordas, T.** «Embodiment as a paradigm for the anthropology». *Ethos*, 18 (1990).

**Csordas, T.** *Embodiment and experience. The existential ground of culture and self*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005 [1994].

**Entwistle, J.** *El cuerpo y la moda. Una visión sociológica*. Barcelona: Paidós, 2002. (Edició original en anglès 2000.)

**Esteban, M. L.** *Antropología del cuerpo. Género, itinerarios corporales, identidad y cambio*. Barcelona: Edicions Bellaterra, 2004.

**Esteban, M. L.** «Etnografía, itinerarios corporales y cambio social. Apuntes teóricos y metodológicos.» A: Imaz, E. (ed.) *La materialidad de la identidad*. Sant Sebastià. Editorial Hariadna, 2008, p. 135-158.

**García Selgas, F. J.** «El cuerpo como base del sentido de la acción». A: Bañuelos Maderas, C. (coord.) «Monográfico sobre Perspectivas en Sociología del cuerpo». *REIS-Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 68, octubre-desembre (1994), 11-39.

**Porzio, L.** *Cos, biografía i cultures juvenils. Els estudis de cas dels skinheads i dels latin kings & queens a Catalunya*. Tesi doctoral. Tarragona: Departament d'Antropologia, Filosofia i Treball Social (DAFITS), Universitat Rovira i Virgili, 2009.

**Turner, B.** *The Body and the society: Explorations in Social Theory*. Oxford: Basil Blackwell, 1984.

**Turner, B.** «Avances recientes en la Teoría del cuerpo». A: Bañuelos Maderas, C. (coord.) «Monográfico sobre Perspectivas en Sociología del cuerpo». *REIS-Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 68, octubre-desembre (1994), 11-39.